

Kaunokirjallisuudesta, kasvututkimuksesta ja tilastosta

JUSSI LINNAMO

YTL

Lars Sund, Colorado Avenue. suom. Kaarina Sonck. WSOY, Porvoo – Helsinki – Juva. 1991, 375 s.

Lars Sund, Puodinpitäjän poika. suom. Kaarina Sonck. WSOY, Porvoo – Helsinki – Juva. 1998, 465 s.

Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa ei ole aikaisemmin arvosteltu kaunokirjallisia teoksia. Lars *Sundin* ruotsinkielisen Etelä-Pohjanmaan kuvaus ei myöskään ole aivan poikkeuksellisen hyvä yhteiskuntahistoriallinen romaani. Siinä on kuitenkin kaikki ainekset keskusteluun, mitä osaa todellisuudesta kaunokirjallisuus, kasvututkimus ja tilasto kuvaavat, kukin tavallaan. Esimerkkinä kaunokirjallisuudessa olisi voinut olla yhtä hyvin Antti *Tuurin* Pohjanmaa-sarja. Se kuvaa kuitenkin yhteiskunnan muutoksen melko lyhyttä aikaväliä. Kalle *Päätalon* pitkä tarina on liian yksipuolinen ja esimerkiksi Mika *Waltari* ei puolestaan kuljeta henkilöitään sannottavasti työelämässä.

Lars Sund on v.1953 Pietarsaareissa syntynyt ja 1970-luvun lopulta lähtien Uppsalassa asunut suomenruotsalainen sanomalehtimies ja kirjailija. Hän oli Finlandia-palkinnon ehdokkaana

v.1997. Lars Sundin kuvauksen kohteena on entisen Vaasan läänin Maalahden ja Petolahden eteläpuolinen, kuvitteellinen Siklaxin kunta. Se sijaitsee kirjan mukaan Närpiön pohjoispuolella. Kartasta ei ole vaikeata paikantaa, että niillä tienoilla on todellinen Korsnäsin kunta. Sundin luonnonkuvauksista voinee paikallinen asukas havaita Korsnäsin tuntomerkkejä, mutta ne varmaan soveltuvat yhtä hyvin mihin hyvänsä Vaasan läänin merelliseen ruotsinkieliseen kuntaan. Minulla ei ole ollut kosketusta Vaasan rannikkoseudun ruotsalaiseen maaseutuväestöön, varsinkaan I maailmansodan aikoina tai edes 1920-luvulta. Omien kokemuksieni pohjalla en siis voi sanoa, kuinka uskottava on Sundin kertomus. Se ulottuu ajallisesti vuosisadan vaihteesta aina 1990-luvulle asti. Kertomus on mielenkiintoinen ja sen hyvää suomennosta lukee lähes herpaantumattomasti.

Ihmiskuvauksessaan Sund kertoo muutaman perheen kohtaloista Amerikan siirtolaisina, paluumuuttajina ja paikkaallanpysyjinä. Ihmissuhteiden kuvaus on uskottavaa. Ekonomisti kiinnittää kuitenkin enemmän huomiota niihin taloudellisiin tapahtumiin, jotka sattuvat Siklaxissa ja sen eri kylissä. Siellä on siirtolaisuutta, paluumuuttoa ja uudelleen tapahtuvaa siirtolaisuutta. Kansalaissota ja Lapuan liikkeen vuodet

vyöryvät kunnan yli. Kunnan asukkaat ovat pääasiallisesti poliittisilta mielipiteiltään porvareita, mutta vasemmistolaisuuttakin esiintyy. Kuntaan tunkeutuu vapaakirkollinen herätysliike. Kunta saa eduskuntaan oman kansanedustajansa. Kunnalliselämä organisoituu ja byrokraatisoituu. Sinne perustetaan kansakoulu ja kirkolle saadaan kunnanlääkäri. Kuntaan perustetaan oikeassa järjestyksessä maakauppa, meijeri, saha, kone- ja korjauspaja sekä Vaasan läänin ruotsalaisseutujen ollessa kyseessä tietyt tomaatinviljely-yritys. Liikenneyhteydet Vaasaan paranevat oleellisesti, kun yritteliäs pienviljelijän poika perustaa bussiyhtiön. Rikollisuus tai ainakin kieltoain aikainen harmaa talous tunkeutuu lainkuuliaisuuden keskelle salakuljetuksen muodossa. Siihen reagoidaan eri tavoin. Pääomia muodostuu ja niitä tuhoutuu sahapalossa. Romaanisarjassa on kaikki talous- ja yhteiskuntahistorian aineet.

Sund kuvailee ansiokkaasti maatalouskoneiden teknisiä ominaisuuksia, niiden korjaamises- sa käytettyjä menetelmiä, meijeriteknologiaa ja bussien käytössä esiintulevia ongelmia. Hän ei kerro paljonkaan maatalouden perinteellisestä ja kansatieteellisestä puolesta, vaan tomaatinviljelyn alkuaikojen tekniikasta. Sund on selvästi industrialisoituvan yhteiskunnan synnystä kiinnostunut.

Missä suhteessa Sundin tapa kertoa todellisuudesta eroaa ekonomistille tutusta tavasta? Tapahtumien aikajärjestys on taloushistorian mukaan oikea. Suomen agraarisen maaseudun industrialisoituminen tapahtui, kuten Sund kertoo sen Siklaxissa tapahtuneen. Innovaatiot maaseudulle ja ennen kaikkea siirtolaisuutta luovuttaneille alueille tulivat todellisuudessa-kin, kuten Sund asian kuvaa, läheisestä kaupungista, oppilaitosten välityksellä ja Pohjois-Amerikasta paluumuuttajien myötä. Kansakoulu ja yleensä koulunkäynti pitäjän ulkopuolella vai-

kuttivat asukkaiden kulutustapoihin. Taloudelliseen nousuun liittyi vaurastumisen lisäksi eriarvoisuutta. Kansalaisten välille syntyi erilaisia ja aikaisemmin tuntemattomia konfliktitilanteita. Sekä I maailmansota että 1930-luvun lama muovasivat suomalaista maaseutua, mutta monipuolinen elinkeinoelämä turvasi puutteelta paremmin kuin yksipuolinen. Kaikki tämä on selkeästi kerrottu kirjasarjassa.

Voidaan myös täydellä syyllä kysyä, mitä kasvuhistoria tai virallinen tilasto kuvaa paremmin kuin hyvä kaunokirjallisuus. Virallisesti tilastosta saamme eri ilmiöiden jakautumat eri ajankohtina ja kasvuhistoriasta vielä muilla lähteillä täydennetyt ja yksikäsitteiksi jalostetut tiedot samoista asioista. Mittaava taloushistoria kertoo, mitä tapahtui, milloin tapahtui ja kuinka paljon tapahtumaa oli. Kaunokirjallisuus esittää puolestaan, miltä tuntui elää mukana tapahtumissa. Kaunokirjallisuus ja mittaava taloushistoria kuvaavat näin ollen »todellisuutta» eri puolilta. Ekonomistina asetan luultavasti koulutuksestani johtuen Panu *Haapalan*, Riitta *Hjerppen*, Markku *Kuisman*, Antti *Kuusterän*, Erkki *Pihkalan*, Per *Schybergsonin*, Hannu *Soikkasen*, Sven-Erik *Åströmin* et consortes'in kvantitatiivisen tiedon Lars Sundin kvalitatiivisen tiedon edelle. Jos minulle tarjotaan vaihtoehtona tavanmukainen ja perinteellinen, kvalitatiivisesti kirjoitettu pitäjän historia, niin mielestäni Lars Sund on parempi. Hänen tyyliään ei pitäjän historiikin kirjoittaja voita. Jos haluan tarkkailla kuvitteellisen Siklaxin kuvitteellisten ihmisten välisiä suhteita, niin Lars Sund on voittamaton. Ekonomistin kannattaa lukea kirjasarja ja sen luettuaan pohtia kaunokirjallisuuden esittämän todellisuuden suhdetta taloushistorian todellisuuteen. Pitäisikö meidän mittaimisen ja kausaaliselitysten lisäksi pohtia, miltä se tuntui, kun se tapahtui?